Катерина Котеленець, Олена Кондратюк

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Соціальна дистанція молоді Луганської області: результати опитування

Стаття присвячена дослідженню соціальної дистанції молоді Луганської області. Соціальну дистанцію можна описати як певний ступінь близькості та віддаленості людей по відношенню один до одного. Вона ілюструє соціальні взаємовідносини серед представників різних культур, національностей, соціальних груп, тому є актуальною для наукового дослідження. Досліджуючи проблему соціальної дистанції, автор звертається до наукових робіт та досліджень таких науковців, як Р. Парк, Е. Богардус, В. Паніотто, Н. Паніна та інші, описуючи їх внесок у розвиток науки з даної теми. Метою даної статті є дослідження соціальної дистанції молоді Луганської області шляхом проведення даного дослідження на місцевому рівні, що свідчить про відсутність подібного досвіду до цього. Для цього нами був обраний метод анкетування, а в якості респондентів виступили 418 осіб молоді Луганської області різного віку та сфери діяльності. У дослідженні була застосована спрощена методика Е. Богардуса для вимірювання ступеня соціальної дистанційованості респондентів щодо представників окремих соціальних груп та термінологія інтерпретації соціальної дистанції Н. Паніної. Також була використана спрощена шкала соціальної дистанції, обмежена трьома варіантами відповідей: «Я згоден(а) спілкуватися з ними особисто», «Я згоден(а) прийняти їх у суспільстві, але хотів(ла) би уникати особистого спілкування» та «Не хочу, щоб вони взагалі були в нашому суспільстві», а в якості соціальних груп було обрано не лише національні меншини, а й соціальні групи маргінального характеру та представників сексуальних меншин. Окрему увагу було приділено опису результатів проведеного дослідження. У ході дослідження було встановлено, що молодь Луганської області має соціальну близькість з жителями Європейського Союзу, проявляє толерантне відношення до інвалідів, людей хворих на COVID-19 та ВІПО, а також соціально віддалені по відношенню до представників маргінальних груп, сексуальних меншин тощо. В результаті, було доведено, що представники учнівської молоді мають середній рівень соціальної дистанції.

Ключові слова: соціальна дистанція, молодь, Луганська область, шкала Богардуса, шкала соціальної дистанції, соціальна прийнятність, соціальні відносини, соціальна близькість, соціальна віддаленість

Kateryna Kotelenets, Olena Kondratiuk

Luhansk Taras Shevchenko National University

Social distance of youth of Luhansk region: survey results

The article is devoted to the study of the social distance of the youth of Luhansk region. Social distance described as a certain degree of closeness and remoteness of people in relation to each other. It illustrates social relationships among people of different cultures, nationalities, social groups, so it is relevant for research. Exploring the problem of social distance, the author turns to the scientific works and research of such scientists as R. Park, E. Bogardus, V. Paniotto, N. Panina and others, describing their contribution to the development of science on this topic. The purpose of this article is to study the social distance of young people in Luhansk region, by conducting this study at the local level, which indicates the lack of such experience before. For this purpose, we chose the method of questionnaires, and 418 young people of Luhansk region of different ages and fields of activity acted as respondents. The study used a simplified method of E. Bogardus to measure the degree of social distance of respondents to representatives of certain social groups, and the terminology of interpretation of social distance by N. Panina. Also, a simplified scale of social distance was used, limited to three possible answers: "I agree to communicate with them personally", "I agree to accept them in society, but would like to avoid personal communication" and "No I want them to be in our society in general, "and not only national minorities but also social groups of a marginal nature and representatives of sexual minorities were chosen as social groups. Particular attention was paid to the description of the results of the study. The study found that young people in Luhansk region have social closeness to residents of the European Union, are tolerant of people with disabilities, people with COVID-19 and IDPs, as well as socially distant from marginalized groups, sexual minorities and more. As a result, it was proved that the students have an average level of social distance.

Keywords: social distance, youth, Luhansk region, Bogardus scale, social distance scale, social acceptability, social relations, social closeness, social remoteness

Вступ.

Сучасний соціальний світ неможливо уявити без певних інтеракцій та комунікацій між індивідами у суспільстві, адже ці аспекти є невід'ємною і важливою частиною людського існування. У своєму житті ми постійно взаємодіємо з різними людьми: це трапляється у різних життєвих обставинах, в різних локаціях, у різний проміжках часу – без цього неможливо уявити існування у суспільстві. У більшості випадків ми комунікуємо з іншими за допомогою спілкування. Як відомо, спілкування є базовою потребою кожної людини. Кожна людина обирає своє коло спілкування на основі власних вподобань, інтересів, життєвого досвіду, моделі поведінки, соціального статусу і т. п. Усі ці перелічені аспекти значно впливають на формування та поширення соціальної дистанції у суспільстві. Аналізуючи праці вітчизняних науковців з даної теми, можна виявити, що в українському суспільстві існує соціальна дистанція по відношенню до певних соціальних груп, національних меншин, та з плином часу вона видозмінюється під впливом різних факторів та подій, які трапляються у світі та в межах нашої країни. Наукове дослідження даної проблеми є важливим і актуальним, тому що соціальна дистанція провокує появу таких соціальних проблем, як ксенофобія, шовінізм, ксеноцентризм тощо. Отже соціальна дистанція є однією з актуальних наукових проблем та досліджується в Україні протягом багатьох років, але варто відзначити, що на місцевому рівні дослідження даної теми є фрагментарними або вони відсутні взагалі. Саме тому автором було обрано визначити соціальну дистанцію молоді Луганської області. Акцент на молоді був зроблений тому, що саме молодь – це велика суспільна демографічна категорія (станом на 01.01.2020 чисельність молоді в Україні складає 10,555,065 осіб) (Державна служба статистики України, 2020), яка є носієм культурного, освітнього та фізичного потенціалу суспільства, вільна від стереотипів минулого, має певні амбіції та здібності у різних напрямленнях людської діяльності, а головне – молодь виступає рушієм суспільного відтворення та зачинатором загального розвитку та змін.

Мета і завдання дослідження.

Метою статті є визначення рівня соціальної

дистанції серед представників молоді Луганської області та розробки рекомендацій щодо подальшого вирішення даної наукової проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Занурюючись у вивчення проблеми соціальної дистанції, слід зауважити, що у сучасній соціологічній теорії поняття соціальної дистанції трактується як певний ступінь близькості та віддаленості людей по відношенню один до одного та до представників різних соціальних, етнічних, професійних, релігійних груп тощо. Серед відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, соціологічних інститутів, які займалися дослідженням проблеми соціальної дистанції та зробили вагомий внесок у науку, слід виділити Р. Парка, який ввів поняття соціальної дистанції для розуміння расових відносин та міського населення (Park, 1924), Е. Богардуса, який розробив відому на весь світ шкалу соціальної дистанції для визначення типу соціальних контактів по відношенню до різних соціальних груп (Bogardus, 1926), Н. Паніну, яка вперше адаптувала та застосувала шкалу Богардуса до українських умов та провела масштабне дослідження дистанційних тенденцій серед громадян України у 1992 році, виявивши ксенофобські настрої до всіх «чужих» (Panina, 2004), П. Сорокін, що визначив соціальну дистанцію відмінністю соціальних страт (Сорокін, 1992), В. Паніотто, який займався дослідженням динаміки ксенофобії й антисемітизму в Україні у період з 1994 по 2007 рр. (Паніотто, 2008), Київський міжнародний інститут соціології, провівши дослідження міжетнічних упереджень в Україні, дає нам змогу ознайомитися з такими результатами: «Найнижчий рівень етнічних упереджень в Україні до українців, білорусів і росіян, найвищий – до африканців і ромів. За рік (з вересня 2018) рівень ксенофобії дещо знизився з 4,2 до 4,0. Взагалі ж з 1994 до 2007 року рівень ксенофобії в Україні зростав (у 2007 він був найвищим за весь час спостережень), з 2008 до 2013 дещо знизився, в період після анексії Криму і війни на Донбасі з 2014 до 2018 трохи зріс і повернувся до рівня 2013 року» тощо (Міжетнічні упередження в Україні, 2019).

Головним чином слід приділити увагу науковим роботам Е. Богардуса та Н. Паніної, адже вони були узяті за основу

для проведення нашого дослідження. У 1924 р. Е. Богардус почав розробляти методику створення шкали соціальної дистанції. Шкала соціальної дистанції Е. Богардуса вимірює ступінь розуміння та близькості людей один до одного, яка характеризує та формує соціальні відносини (Bogardus, 1925). Сутність даної методики передбачає

вибір респондентом певного типу соціальних відносин, у які б він зміг вступити з представниками тих чи інших соціальних груп. В результаті науковець виділив сім типів соціальних відносин, розташованих по принципу близькості – віддаленості та характеризує рівень близькості соціальних відносин (табл. 1) (Panina, 2004):

Табл. 1

Типи соціальних відносин

1 тип	“Близька знайомість на основі побачу”, “Бачи би побач”;
2 тип	“Прийняв би як члена свого клубу як партнера товариства”, “Як близького товарища”;
3 тип	“Прийняв би як сусіда, що мешкає зі мною на одній вулиці”, “Як того, що мешкає у сусідній (окремій) кімнаті, квартирі”;
4 тип	“Прийняв би як працівника того самого підприємства, де працюю я”, “Працюю би в одному офісі”;
5 тип	“Прийняв би як громадянина моєї країни”, “Легше як випадкового співрозмовника”;
6 тип	“Прийняв би лише як нізатягу до моєї країни”;
7 тип	“Виключив би з моєї країни”, “Вигнав би геть зі своєї країни”.

Е. Богардус описав низку індексів, які обчислюються на підставі відповідей респондентів: індекс якості соціальних контактів, індекс дистанції соціальних контактів, індекс рангу соціальних контактів, індекс расової дистанції, індекс національної дистанційованості тощо (Panina, 2004).

У 1990 р. Н. Паніною була здійснена апробація шкали соціальної дистанції Е. Богардуса та вперше застосувалася в Україні (Panina, 2004). У ході апробації авторка видозмінила формулювання, які визначають мінімальну та максимальну дистанції на більш прийнятні для українців: “Поріднився б, узявши шлюб” – “Допустив би як члена сім’ї” і “Вигнав би геть зі своєї країни” – “Не пускав би в країну”. У ході багаторічних досліджень Н. Паніна отримала досить цікаві результати, які показали досить високий рівень ксенофобії, ізоляційності, підозрілості та віддаленості по відношенню до інших національностей та народів (Panina, 2004).

Ознайомившись з вищевказаними науковими працями та проаналізувавши їх зміст, ми маємо змогу провести подібне соціологічне дослідження на регіональному

рівні, порівняти результати власного проведеного дослідження з результатами вже існуючих, зробити внесок у наукову новизну по даній темі, а також віднайти шляхи вирішення поставленої проблеми, ґрунтуючись на отриманих нами результатах дослідження.

Методологія та методи.

Було проведено дослідження «Молодь Луганської області: соціокультурний проект» («Соціокультурний портрет молоді Луганської області – 2020», 2020), генеральна сукупність якого складає 173434 особи, та за відповідними розрахунками вибіркова сукупність складає 418 осіб. При зборі первинної соціологічної інформації був застосований метод анкетування. Під час анкетування було опитано 418 осіб молоді, серед яких жінок – 241, чоловіків – 175; які навчаються в школі/ліцеї – 49 осіб, серед них жінок – 29, чоловіків – 20; навчаються в коледжі/університеті – 121, серед них жінок – 80, чоловіків – 39; які навчаються та працюють – 57, серед них – жінок – 36, чоловіків – 21; які працюють кваліфікованим робітником – 19, серед них жінок – 3, чоловіків – 16; які працюють у бюджетній сфері – 109, серед них – жінок – 78, чоловіків – 31; які

працюють на себе/самозайняті/ведуть бізнес – 24 -7 жінок та 17 чоловіків; фермери – 3 – серед них – 3 чоловіків; тимчасово не працюють – 27, серед них 5 –жінок та 22 – чоловіків; інші – 9 осіб. Опитані проживають/працюють/навчаються у Марківському, Міловському, Білокуракінському, Троїцькому, Новоайдарському, Біловодському, Новопсковському, Сватівському, Станично-Луганському, Попаснянському, Старобільському та Кремінському районах, а також у місті Лисичанську, Северодонецьку та Рубіжному. Щодо питань стосовно соціальної дистанції, то у дослідженні була використана спрощена методика Е. Богардуса для вимірювання ступеня соціальної дистанційованості респондентів щодо представників окремих соціальних груп. Сутність методики полягає в тому, що респондентові пропонують відзначити типи соціальних контактів, у які б він вступив із представниками тієї чи іншої соціальної групи. Спектр відповідей, запропонованих респондентові, був сформований на підставі результатів попередньої експертної процедури (Panina, 2004).

Результати дослідження.

В даному дослідженні використовується спрощена шкала соціальної дистанції, яка обмежується всього трьома варіантами

відповідей: «Я згоден(а) спілкуватися з ними особисто», «Я згоден(а) прийняти їх у суспільстві, але хотів(ла) би уникати особистого спілкування» та «Не хочу, щоб вони взагалі були в нашому суспільстві». В якості соціальних груп було обрано не лише національні меншини, як найчастіше прийнято застосовувати в українській та зарубіжній науковій практиці, а й соціальні групи маргінального характеру та представників сексуальних меншин. Для даного дослідження була обрана термінологія інтерпретації соціальної дистанції Н. Паніної (Панина, 2005). В ній визначені наступні типи дистанції як передумова формування рівня національної толерантності: ідентичність – толерантність – відособленість – ізоляція – ксенофобія. Проте через те, що шкала використана у спрощеному вигляді, коефіцієнт дистанції вирахувати неможливо, тому для даного дослідження в якості індексів використовуються відсотки. Таким чином, обраний крок у 20%: ідентичність від 100 до 80%, толерантність від 79 до 60 %, відособленість від 59 до 40%, від 39 до 20 % ізоляція та від 19 до 0 % ксенофобія. Ця шкала була використана для відповіді «Я згоден(а) спілкуватися з ними особисто» і виражає особистісну дистанцію. Таким чином, жодна соціальна група не є ідентичною луганській молоді цілком (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл відповідей на питання: «Нижче вказані деякі соціальні групи. Зазнач у кожному рядку своє ставлення до них: чи готовий (а) ти спілкуватись, прийняти у суспільство кожен з них?» (у %)

	Я згоден(а) спілкуватись з ними особисто	Я згоден(а) прийняти їх у суспільстві, але хотів(ла) би уникати особистого спілкування	Не хочу, щоб вони взагалі були в нашому суспільстві
Жителі Євросоюзу	84,2	11,2	4,5
Росіяни	79,9	15,1	5,0
Роми або, як їх ще називають, цигани	35,2	43,8	21,1
Люди нетрадиційної сексуальної орієнтації	41,6	29,4	28,9
Люди з іншим кольором шкіри	80,4	14,6	5,0
Люди, які зловживають алкоголем	12,4	38,0	49,5
Наркозалежні	7,4	24,4	68,2
Люди, які перебували в місцях обмеження волі	18,9	46,7	34,4
Люди, які живуть з ВІЛ/СНІД	47,6	38,3	14,1
Багатодітні сім'ї	84,4	14,1	1,4
Люди з інвалідністю	87,6	10,0	2,4
Переселенці з тимчасово окупованих територій	88,5	9,6	1,9
Військовослужбовці	71,1	21,5	7,4
Люди, які хворіли на COVID-19	66,0	24,6	9,3

За шкалою Н. Паніної, молодь Луганської області ідентифікує себе з такими соціальними групами як «переселенці з тимчасово окупованих територій, ВПО» (88,5%), «люди з інвалідністю» (87,6%), «багатодітні сім'ї» (84,4%), «жителі Євросоюзу» (84,2%), «люди з іншим кольором шкіри» (80,4%).

Толерантно (у парадигмі соціальної дистанційованості це значення інтерпретується як «свої») молоді люди ставляться (межує з ідентичністю) до росіян (79,9%), військовослужбовців (71,1%) та людей, які хворіли на COVID-19 (66,0%). Відособленість (не зовсім свої, але і не зовсім чужі) луганська молодь проявляє до людей, які живуть з ВІЛ/СНІД (47,6%) та людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією (41,6%). Бажають ізолюватись (до деяких соціальних груп це значення може інтерпретуватися як «досить чужі») від ромів (35,2%). Ксенофобські (інтерпретується як «зовсім чужі») почуття у молоді викликають люди, які перебували у місцях обмеження волі (18,9%) та люди, які зловживають алкоголем (12,4%), а також наркозалежні (7,4%).

Якщо проаналізувати табл. 1, то можна виявити, що майже 68,2% з числа молоді бажають уникнути особистого контакту з людьми, які є наркозалежними. Кожен другий з опитаних не бажає бачити в суспільстві людей, які зловживають алкоголем (49,5%). Також майже кожен третій респондент не бажає бачити в українському суспільстві людей, які перебували в місцях позбавлення волі та людей з нетрадиційно сексуальною орієнтацією, а представників ромської національної меншини – кожен п'ятий учасник дослідження.

Таким чином, ми отримали очікувані результати, що молодь Луганської області ідентифікує себе з жителями Європейського Союзу, має толерантне відношення до інвалідів, людей хворих на COVID-19 та ВПО, а також виключає із суспільства маргінальні групи людей, представників сексуальних меншин тощо. Отже, провівши наукове дослідження та проаналізувавши отримані результати, ми

можемо стверджувати, що представники учнівської молоді мають середній рівень соціальної дистанції.

Висновок. У ході дослідження соціальної дистанції молоді Луганської області та отримавши досить цікаві результати можна зробити наступні висновки:

Соціальна дистанція – це уявна межа, яку люди прокладають між собою, що сформована під впливом власних вподобань, інтересів, ідеалів, стереотипів, суспільної думки та характеризується масовістю. Вона впливає на суспільні відносини між представниками тих чи інших соціальних груп та формує уявну близькість або віддаленість між ними.

Аналізуючи дослідження та наукові публікації попередніх років стосовно соціальної дистанції, ми можемо простежити, як вона формувалася та змінювалася протягом тривалого часу, порівняти результати досліджень та зіставити з власними. Отже, було виявлено, що для сучасної молоді людини, яка проживає на території Луганської області, мають значення міцні соціальні зв'язки, вона є толерантною до різних національностей та соціальних груп, проте вважає чужими та має соціальну віддаленість до ромів та представників маргінальних груп (люди, які перебувають або перебували в місцях позбавлення волі, які зловживають алкоголем та наркозалежні) і сексуальних меншин. Це дає нам змогу встановити, що для молоді Луганської області характерний середній рівень соціальної дистанційованості, що не досягає критичного рівня та є більш-менш допустимим у суспільстві.

Окрему увагу варто приділити відношенню молоді до жителів Євросоюзу та представників сексуальних меншин, адже, на думку автора, воно є парадоксальним. Загалом із отриманих результатів дослідження «Соціокультурний портрет молоді Луганської області» ми бачимо, що молодь Луганської області має низький рівень громадянської та громадської участі, що обумовлюється низьким рівнем інформованості стосовно місцевої демократії, має аполітичні настрої, не

готова відстоювати власні інтереси та ідеї, веде пасивний спосіб життя, проводячи більшість свого вільного часу у соціальних мережах, що значно впливає на їх світосприйняття та самоідентифікацію. Як було зазначено раніше, 84,2% респондентів ідентифікують себе з «жителями Євросоюзу» та мають досить позитивне та толерантне відношення до їх представників, але, можна припустити, що більшість з опитаних взагалі ніколи не бували за кордоном та не контактували з представниками даної соціальної групи, а їх відношення сформовано бажанням наблизитися до їх способу та умов життя та, головним

чином, процесом європейської інтеграції в Україні. Такі ж висновки можна зробити й у випадку з відношенням молоді до сексуальних меншин, де 28,9% опитаних мають ксенофобське ставлення до їх представників, адже, можна стверджувати, що їх ставлення до них є упередженим і сформовано під впливом суспільних стереотипів, а також обумовлено низьким рівнем світогляду і вузьким кругозором. Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженнях соціальної дистанції як у інших областях, так і на місцевому рівні та потребують розробки низки рекомендацій щодо подальшого вирішення даної наукової проблеми.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- «Соціокультурний портрет молоді Луганської області – 2020». URL: https://dszn.loga.gov.ua/upload/editor/gendernij_pasport_luganskoj_oblasti_20-12-2019.pdf
- Emory S. Bogardus. Social Distance and Its Origins. *Journal of Applied Sociology*. 1925. 9. Retrieved from https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/Bogardus_1925b.html
- Emory S. Bogardus. Social Distance in the City. *Proceedings and Publications of the American Sociological Society*. 1926. 20. Retrieved from https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/Bogardus_1926.html
- Panina N. V. Social distance, ethnic installation and national tolerance in Ukraine. *Individual and Society*. 2004. Vol. 7. № 2. Retrieved from <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=FKG3J6KLWU1FS16E8HSX77N5>
- Park R. E. The Concept of Social Distance as Applied to the Study of Racial Attitudes and Racial Relations. *Journal of Applied Sociology*. 1924. № 8.
- Паніотто В. Динаміка ксенофобії і антисемітизму в Україні (1994–2007). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2008. № 1.
- Державна служба статистики України. Чисельність молоді в Україні у віці 14–34 роки. URL: <https://dismp.gov.ua/stat/younght-count-ua/?gen=all,men,women&age=14-34>
- Міжетнічні упередження в Україні, вересень 2019. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=904&page=1>
- Сорокин П. Социальная стратификация и мобильность. «Человек. Цивилизация. Общество». (Серия «Мыслители XX века»). Москва, 1992.
- Панина Н. В. Социологический мониторинг. Украинское общество 1994–2005: год перелома. Киев, 2005. URL: http://socioline.ru/_seminar/library/misc/panina_vvedenie.php

REFERENCES

- «Sociokulturnyj portret molodi Lughanskjkoji oblasti – 2020» [«Socio-cultural portrait of the youth of Luhansk region – 2020»]. URL: https://dszn.loga.gov.ua/upload/editor/gendernij_pasport_luganskoj_oblasti_20-12-2019.pdf [in Ukrainian].
- Chysel'jnistj molodi v Ukrajinі u vici 14–34 roky [The numerosity of young people in Ukraine aged 14–34]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinjy – State Statistics Service of Ukraine*. URL: <https://dismp.gov.ua/stat/younght-count-ua/?gen=all,men,women&age=14-34> [in Ukrainian].
- Emory S. Bogardus. (1925). Social Distance and Its Origins. *Journal of Applied Sociology*, 9. Retrieved from https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/Bogardus_1925b.html
- Emory S. Bogardus. (1926). Social Distance in the City. *Proceedings and Publications of the American Sociological Society*. 20. Retrieved from https://brocku.ca/MeadProject/Bogardus/Bogardus_1926.html
- Mizhetnichni uperedzhennja v Ukrajinі, veresenj 2019 [Interethnic preconception in Ukraine, September 2019]. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=904&page=1> [in Ukrainian].
- Sorokin, P. (1992). Social'naja stratifikacija i mobil'nost' [Social stratification and mobility]. «Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo». (Serija «Mysliteli XX veka»)– "Person. Civilization. Society". (Series "Thinkers of the XX century"). Moskva [in Russian].
- Panina, N. V. (2005). Sociologicheskij monitoring. Ukrainское obshhestvo 1994–2005: god pereloma [Sociological monitoring. Ukrainian society 1994–2005: a turning point]. Kyiv. URL: http://socioline.ru/_seminar/library/misc/panina_vvedenie.php [in Russian].
- Panina, N. V. (2004). Social distance, ethnic installation and national tolerance in Ukraine. *Individual and Society*, 7 (2). Retrieved from <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=FKG3J6KLWU1FS16E8HSX77N5>

Park, R. E. (1924). The Concept of Social Distance as Applied to the Study of Racial Attitudes and Racial Relations. *Journal of Applied Sociology*, 8.

Paniotto, V. (2008). Dynamika ksenofobiji i antysemityzmu v Ukrajinі (1994–2007) [Dynamics of xenophobia and anti-Semitism in Ukraine (1994–2007)]. *Sociologhija: teorija, metody, marketyngh, 1– Sociology: theories, methods, marketing, 1* [in Ukrainian].

Kotelenets Kateryna

Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-1921-0572>, lnu.katemix@gmail.com

Kondratiuk Olena

Applicant, lnu.katemix@gmail.com

Стаття надійшла / Article arrived: 19.01.2021

Схвалено до друку / Accepted: 15.03.2021